

2ο Διεθνές συνέδριο
για την Ελληνική ως ξένη γλώσσα

Σεπτέμβριος 2002

Φιλοσοφική Σχολή
Πανεπιστημίου Αθηνών

Εισήγηση
Ευαγγελίας Γεωργαντζή

Θέμα: Η σειρά **Μικρός Αστερίας**
Ελληνικά για παιδιά 4-6 ετών

Η διδασκαλία μίας γλώσσας, ως ξένης ή δεύτερης γλώσσας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, είναι ένα θέμα το οποίο απασχολούσε, απασχολεί και θα απασχολεί τους παιδαγωγούς, τους γλωσσολόγους, τους φιλόλογους, τους παιδοψυχολόγους και πολλούς ακόμα ειδικούς επί του θέματος.

Ο ερχομός της τρίτης χιλιετίας και ο καινούργιος αιώνας βρίσκουν το παιδί εκτεθειμένο καθημερινά σε ποικίλα ερεθίσματα, τα οποία από πολύ μικρή ηλικία το επηρεάζουν και το κάνουν κοινωνό της πολυγλωσσίας που επικρατεί στη εποχή μας.

Έτσι στο παιδί περνάει πολύ γρήγορα το μήνυμα, ότι οι άνθρωποι λειτουργούν έτσι ώστε να γίνονται κατανοητοί με ποικίλους και διαφορετικούς κώδικες.

Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, η διδασκαλία για την εξοικείωση και εν συνέχεια την κατάκτηση μιας δεύτερης ίσως και τρίτης γλώσσας από την τρυφερή ηλικία είναι ένα σύνηθες φαινόμενο στην εποχή μας.

Επιδιώκεται από μία πολύ μεγάλη μερίδα γονέων και εκπαιδευτικών και ερευνάται συνεχώς από ειδικούς, έτσι ώστε ο τομέας αυτός της εφαρμοσμένης γλωσσολογίας, σε συνδυασμό με την παιδαγωγική, να έχει προσφέρει στη σύγχρονη βιβλιογραφία, ένα μεγάλο αριθμό εγχειριδίων που αφορούν τη διδασκαλία των περισσότερο ομιλούμενων γλωσσών, ως ξένων, σε παιδιά.

Στην Ελλάδα, βεβαίως, και για την ελληνική γλώσσα, η βιβλιογραφία δε διαθέτει την ποικιλία που υπάρχει στον τομέα αυτό σχετικά με τις περισσότερο διαδεδομένες γλώσσες.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια ολοκλήρωσα τη σειρά **Αστερίας** - Ελληνικά για παιδιά 6-13 ετών, συντονίζοντας ένα πενταετές πρόγραμμα SOCRATES-LINGUA που προωθεί τις ολιγότερο ομιλούμενες γλώσσες, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και η ελληνική γλώσσα.

Επειδή όμως και η ελληνική, όπως και οι περισσότερο διαδεδομένες γλώσσες, διδάσκεται πλέον και στη προσχολική ηλικία, επεσήμανα ότι στον τομέα αυτό υπάρχει έλλειψη κατάλληλου τεκμηριωμένου και εμπειριστωμένου εκπαιδευτικού υλικού, ιδιαιτέρως δε στο θέμα ευαισθητοποίησης και ανάπτυξης των δεξιοτήτων ανάγνωσης και γραφής παράλληλα με την ανάπτυξη των βασικών επικοινωνιακών πράξεων λόγου.

Στη σειρά **Αστερίας** ακολούθησα το σκεπτικό που ισχύει για τις μεθόδους εκμάθησης μιας γλώσσας, ως ξένης, όπου το θέμα Ανάγνωση & Γραφή δεν αποτελεί αντικείμενο επεξεργασίας. Οι μέθοδοι εκμάθησης μιας γλώσσας αρχίζουν κατευθείαν με θέματα επικοινωνιακού χαρακτήρα.

Έτσι παρατηρήθηκε η έλλειψη ενός υλικού, το οποίο να προετοιμάζει τα παιδιά να προσεγγίσουν τη σειρά Αστερίας, έχοντας ήδη κατακτήσει το μηχανισμό Ανάγνωσης και Γραφής παράλληλα με ορισμένες βασικές επικοινωνιακές πράξεις λόγου.

Την έλλειψη ενός τέτοιου υλικού, επεσήμαναν πολλοί εκπαιδευτικοί από διαφορετικά σχολεία για τους οποίους τα αλφαβητάρια που κυκλοφορούν δεν κάλυπταν τις ανάγκες στο θέμα ανάγνωσης και γραφής σε ξενόγλωσσα παιδιά. Θα ήθελα να τονίσω ότι η πρόωγη αναγνωστική ετοιμότητα των παιδιών (Reading Readiness) λόγω των ερεθισμάτων που καθημερινά δέχονται, με ώθησε να δημιουργήσω όχι απλώς ένα βιβλίο αλφαβητάριο για ξενόγλωσσα παιδιά αλλά ένα υλικό που ξεκινάει από πιο χαμηλά, από την ηλικία των 4 και για τους πιο τολμηρούς εκπαιδευτικούς από την ηλικία των 3 ετών.

Οι προβληματισμοί μου σχετικά με αυτό ήταν με ποιο τρόπο θα έρθει το ξενόγλωσσο παιδί σε πρώτη επαφή με τον κώδικα των 24 γραμμάτων. Πώς μπορεί να γίνει αυτό με έναν τρόπο ελκυστικό, διασκεδαστικό αλλά παράλληλα ευμέθοδο, οργανωμένο και καλαίσθητο.

Και εν συνέχεια, πώς θα ευαισθητοποιηθεί σε θέματα ανάγνωσης και γραφής μαθαίνοντας εκ παραλλήλου να επικοινωνεί στην ξένη γλώσσα.

Για να μην μακρηγορώ, θα αναφερθώ αμέσως στο αποτέλεσμα αυτών των αναζητήσεων παρουσιάζοντας σας το υλικό που τελικά δημιουργήθηκε, τα παιδαγωγικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για την πραγματοποίησή του και τους παιδαγωγικούς στόχους του.

Αρχίζω από την παρουσίαση του υλικού **Μικρός Αστερίας** το οποίο αποτελείται από δύο επίπεδα.

Το πρώτο επίπεδο, έχει ως βασικό βιβλίο, το βιβλίο: **Γραμματοήρωες** και το δεύτερο επίπεδο το βιβλίο: **Μικρός Αστερίας** και τα δύο **Τετράδια για χρωμάτισμα** 212 φράσεων.

Συμπληρωματικό και βασικό υλικό και για τα δύο επίπεδα είναι:

το CD με τα 38 τραγούδια, ένα για κάθε Γραμματοήρωα και

το Παιχνίδι καρτών: Οι Γραμματοήρωες

Για την τάξη εποπτικό υλικό αποτελούν:

α. 38 αφίσες σε μέγεθος A4 που απεικονίζουν τους 38 Γραμματοήρωες

και β. 212 καρτέλες Ανάγνωσης

Τα βασικά παιδαγωγικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν με βάση την ιδέα δημιουργίας των Γραμματοηρώων, για την οποία θα σας μιλήσω στη συνέχεια είναι:

1^ο το έγχρωμο χιουμοριστικό σκίτσο

2^ο η μουσική και το τραγούδι

3^ο το παιχνίδι με κάρτες

4^ο η έγχρωμη αφίσα

5^ο οι καρτέλες ανάγνωσης

Βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία των υλικών υπήρξε η ποιότητα και η αισθητική της σειράς:

η αισθητική εικονογράφησης,

η αισθητική των μουσικών ακουσμάτων

και η αισθητική της έκδοσης, δηλαδή η σελιδοποίηση, το σχήμα των βιβλίων και η ποιότητα του χαρτιού.

Επανέρχομαι τώρα στη βασική παιδαγωγική ιδέα γύρω από την οποία περιελίχθηκε το εκπαιδευτικό υλικό **Μικρός Αστερίας**: τη δημιουργία του κόσμου των Γραμματοηρώων, εκ των οποίων ο καθένας εκπροσωπεί ένα γράμμα της ελληνικής αλφαβήτου αλλά και ένα από τα 14 ζεύγη γραμμάτων (αι, οι, ει, ου, μπ, ντ, τζ, τσ, γγ, γκ, αυ(αβ-αφ), ευ(εβ-εφ)).

Το σκεπτικό της δημιουργίας των Γραμματοηρώων ήταν να αποτελέσουν τα μέλη μιας κοινωνίας η οποία λειτουργεί ανάμεσα στο φανταστικό και στο πραγματικό, στην οποία συνυπάρχουν οι καλοί με τους κακούς, οι εγωιστές με

τους αγαθούς και εξυπηρετικούς, οι αγνοί και οι ρομαντικοί με τους πονηρούς και ύπουλους κ.ο.κ.

Πολύ απλό θα ήταν κάθε γράμμα να το ταυτίσω με ένα αντικείμενο του οποίου τ' όνομα να αρχίζει από το προς εκμάθηση γράμμα π.χ. για το κ / *κουτί*, πράγμα που σημαίνει ότι όλα τα παραδείγματα για την παρουσίαση των γραμμάτων δεν θα συνδέονταν μεταξύ τους και ο μόνος εκπαιδευτικός τους στόχος θα ήταν ένα παράδειγμα χρήσης του υπό εκμάθηση γράμματος.

Επί του προκειμένου όμως, τη στιγμή που για την εκμάθηση της γλώσσας και ιδιαιτέρως όταν πρόκειται το κοινό - αποδέκτης να είναι το παιδί, η ανάπτυξη της φαντασίας, η πρόκληση για παραγωγή λόγου προφορικού και γραπτού είναι το ζητούμενο, μια τέτοια αντιμετώπιση του θέματος δε θα κάλυπτε τις αναζητήσεις μου. Έτσι δημιουργήθηκε η χώρα των Γραμμάτων, η Γραμματοχώρα στην οποία ζουν και δρουν **οι Γραμματοήρωες**. Η χώρα αυτή αποτελεί τον αντικατοπτρισμό μιας κοινωνίας, η οποία λειτουργεί όπως ο κόσμος μέσα στον οποίο ζούμε, με τη διαφορά ότι τα φανταστικά στοιχεία που υπερισχύουν, προκαλούν και ερεθίζουν το παιδί να αντιδράσει και να δράσει χρησιμοποιώντας τη νέα υπό εκμάθηση γλώσσα. Αυτή η πρόκληση για δημιουργία είναι μια δεύτερη διάσταση του ρόλου που διαδραματίζουν **οι Γραμματοήρωες**, των οποίων ο αρχικός στόχος είναι η ταύτισή τους με το υπό εκμάθηση γράμμα.

Η εξουσία (βασιλιάς βάτραχος), το καλό (νεράιδα Νινέτα), το κακό (Μάγισσα Μίου Μίου), η δικαιοσύνη (θεία Θέμις), ο έρωτας (ωραίος Ωρίων και όμορφη Ολυμπία) κ.λπ. εξάπτουν τη φαντασία του παιδιού και το προκαλούν να δράσει, να μιλήσει, να δημιουργήσει εισδύοντας μέσα στον κόσμο αυτό και θεωρώντας τον εαυτό του μέλος της κοινωνίας των Γραμματοηρώων.

Ο δεύτερος λοιπόν στόχος εκτός από τον πρωταρχικό ρόλο που είναι η ταύτιση τους με τα γράμματα, με στόχο την εκμάθηση των γραμμάτων αυτών, είναι η δημιουργία ιστοριών (διήγηση - πλάγιος λόγος) και διαλόγων (ευθύς λόγος) μεταξύ των Γραμματοηρώων και των παιδιών, δηλαδή η εξάσκηση στον προφορικό και γραπτό λόγο όπου ο όρος "παίζοντας- μαθαίνω" βρίσκει την πλήρη εφαρμογή του.

Ανακεφαλαιώνοντας, θα ήθελα να τονίσω, ότι η δημιουργία του κόσμου των Γραμματοηρώων έχει διπλό σκοπό.

1. Την ταύτιση του κάθε Γραμματοήρωα με το γράμμα το οποίο εκπροσωπεί με στόχο την εκμάθηση του και
2. Την πρόκληση για ανάπτυξη της φαντασίας του παιδιού και συνεπώς παραγωγής προφορικού λόγου.

Παιδαγωγικοί στόχοι του 1^{ου} επιπέδου της σειράς **Μικρός Αστερίας**

1. Πρώτος παιδαγωγικός στόχος είναι η κατάκτηση εννοιών για το γραπτό λόγο.

Η Clay (1985 σελ. 28-29 1989) με τον όρο αυτό (concept about print) αναφέρεται ακριβώς σε αυτές τις γνώσεις που κατακτούν τα παιδιά κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας.

Αυτές οι αναγνωστικές γνώσεις, ενώ είναι αυτονόητες για τους έμπειρους αναγνώστες, για τα μικρά παιδιά δεν είναι δεδομένες. Είναι όμως πολύ σημαντικές για την εκμάθηση του γραπτού λόγου. Εκφράζονται δε στα ακόλουθα σημεία .

Τα παιδιά πολύ μικρής ηλικίας 3/4 ετών παρατηρούν τη φορά του ονόματος κάθε Γραμματοήρωα στις κάρτες και στο βιβλίο (1^η εικόνα) και συνειδητοποιούν:

- ότι διαβάζουμε το κείμενο και όχι την εικόνα
- ότι διαβάζουμε από αριστερά προς τα δεξιά
- ότι ένα κείμενο απαρτίζεται από ξεχωριστές λέξεις
- ότι τα γράμματα διακρίνονται σε κεφαλαία και πεζά και
- ότι κάθε λέξη διακρίνεται από το πρώτο και το τελευταίο γράμμα

Στο βιβλίο **Γραμματοήρωες** γίνεται εφαρμογή όσων ελέχθησαν παραπάνω με τον εξής τρόπο: Για κάθε γράμμα υπάρχουν 2 σελίδες με δραστηριότητες.

Στην αριστερή σελίδα υπάρχει το όνομα του Γραμματοήρως. Τα παιδιά κόβουν με το ψαλίδι το όνομα του Γραμματοήρως από φωτοτυπία. Το κόβουν στα 3 π.χ. *η / γαλάζια / γάτα* και το ανασυνθέτουν στο θρανίο τους.

Έτσι συνειδητοποιούν τη φορά τοποθέτησης και την ύπαρξη τριών λέξεων στο μικρό αυτό κείμενο. Επίσης με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού συγκρίνουν τις λέξεις - μικρή - μεσαία - μεγάλη - .

Ταυτίζουν το υπό εκμάθηση γράμμα, κεφαλαίο και μικρό που βρίσκεται στο όνομα του Γραμματοήρως, με το γράμμα που υπάρχει στη σελίδα επάνω αριστερά και με το σκίτσο δεξιά του Γραμματοήρως που υπάρχει δεξιά.

Ο εκπαιδευτικός παροτρύνει τα παιδιά να βρουν και να υπογραμμίσουν το πρώτο και το τελευταίο γράμμα κάθε λέξης.

2. Δεύτερος και ουσιαστικός παιδαγωγικός στόχος είναι η κατάκτηση της έννοιας του σχήματος και της φωνής του κάθε γράμματος ανεξαρτήτως του σκίτσου του κάθε Γραμματοήρως με το οποίο ταυτίζεται κάθε γράμμα.

Οι Lomax & Mc Gee (1987) μελέτησαν την πορεία της κατάκτησης της ανάγνωσης, η οποία εξελικτικά έχει ως εξής:

1^ο Συνειδητοποίηση της γραφής των γραμμάτων

2^ο Συνειδητοποίηση των φωνημάτων

3^ο Συνειδητοποίηση της ταύτισης φωνήματος και γραφήματος με τελικό στόχο την ανάγνωση της λέξης.

Εδώ έχουμε επιπλέον την ενσωμάτωση του γραφήματος μέσα στο όνομα του Γραμματοήρως (κεφαλαίο και μικρό) σε συνδυασμό με το σκίτσο, πράγμα που κάνει το παιδί να μάθει με τον ολικό τρόπο ανάγνωσης, τα ονόματα των Γραμματοηρώων. Κάθε 5 με 6 γράμματα γίνεται έλεγχος ταύτισης του ονόματος με το σκίτσο. (2^η Εικόνα)

Με το παιχνίδι καρτών μπορούμε να εφαρμόσουμε αυτά που ελέχθησαν παραπάνω προσθέτοντας ένα ακόμη στοιχείο, τη χρησιμοποίηση διαφορετικών γραμματοσειρών ώστε τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν ότι η μορφή του γράμματος μπορεί και να διαφέρει εν μέρει από το χειρόγραφο στο έντυπο.

Η γραμματοσειρά που χρησιμοποιείται στην πλευρά που βρίσκεται, η εικόνα επινοήθηκε και δημιουργήθηκε για τις παιδαγωγικές ανάγκες των δύο σειρών: **Μικρός Αστερίας & Αστερίας** και πλησιάζει περισσότερο με την παιδική γραφή. Η σειρά που χρησιμοποιείται στην άλλη πλευρά της κάρτας είναι η γραμματοσειρά Helvetica μια κοινή γραμματοσειρά που απαντάται στα έντυπα - βιβλία των παιδιών. (Αναφορά στο σεμινάριο που έγινε στο Ελληνο γαλλικό σχολείο).

3. Η αναγνώριση των γραμμάτων μέσα στο σύνολο και η ανάγνωση των ονομάτων των Γραμματοηρώων, χωρίς την εικόνα και χωρίς το ιδιαίτερο χρώμα είναι ο τρίτος παιδαγωγικός στόχος του υλικού του πρώτου επιπέδου. Δηλαδή είναι εμφανές ότι με την αριστερή σελίδα του βιβλίου που αφορά κάθε γράμμα:

- κατακτώνται οι έννοιες για την ανάγνωση
- συνειδητοποιείται η γραφή του κάθε γράμματος
- συνειδητοποιούνται τα φωνήματα
- επιτυγχάνεται η ταύτιση φωνήματος και γραφήματος που εμπεδώνεται με τις ασκήσεις της δεξιάς σελίδας.

Στη σελίδα αυτή το παιδί, κάνοντας το περίγραμμα, κάθε γράμματος, χρωματίζοντάς το, κάνοντας το περίγραμμα και χρωματίζοντας το όνομα κάθε Γραμματοήρωα, εμπεδώνει και συνειδητοποιεί τις έννοιες αυτές, έτσι ώστε με τη συνεχή άσκηση να επιτευχθεί στο στάδιο αυτό με το ολικό τρόπο, η ανάγνωση του ονόματος των Γραμματοηρώων.

Θα ήθελα να προσθέσω ότι η συνειδητοποίηση του φωνήματος κάθε γράμματος εμπεδώνεται επίσης με την προφορική άσκηση που προτείνεται στον εκπαιδευτικό με βάση τις τρεις λέξεις που αρχίζουν με το ίδιο φώνημα στο πίσω μέρος κάθε κάρτας του παιχνιδιού. π.χ. Για το Γ: *γάλα - γόμα - γιαγιά* και επαυξάνεται με έναν τύπο παιχνιδιού όπου αποκαθιστάται το αρχικό φώνημα μιας λέξης με ένα άλλο. π.χ. **γ**άλα – **σ**άλα κ.ο.κ.

Έως τώρα αναφέρθηκα στους παιδαγωγικούς στόχους, οι οποίοι επιτυγχάνονται μέσω του βιβλίου **Γραμματοήρωες** και του παιχνιδιού των

καρτών και που αφορούν την ευαισθητοποίηση των παιδιών στην ανάγνωση και στη γραφή.

Έρχομαι στο τρίτο κομμάτι του εκπαιδευτικού υλικού για το πρώτο επίπεδο, το CD με τα 38 τραγούδια, ένα για κάθε Γραμματοήρωα. Αναφέρομαι πρώτα στη καλή μουσική των τραγουδιών, η οποία ευαισθητοποιεί τα παιδιά σε ποικίλα μουσικά ακούσματα και τον ήχο των διαφορετικών οργάνων που έχουν χρησιμοποιηθεί για την ενορχήστρωση των τραγουδιών. Έτσι ακούγονται κλασική μουσική, μπαλάντες, ελληνική μουσική, τζαζ κλπ. καθώς και όργανα όπως το πιάνο, το μπουζούκι, η άρπα, το φλάουτο, το ακορντεόν κλπ.

Και αναφέρομαι στο κυριότερό στόχο που επιτελείται μέσω των τραγουδιών με την απομνημόνευσή τους αλλά και με το έναυσμα που δίνεται μέσω αυτών για τη δημιουργία επικοινωνιακών πράξεων λόγου, για περιγραφή, για επέκταση και εμπλουτισμό του λεξιλογίου.

Επίσης επιτυγχάνεται η σωστή προφορά και ο ρυθμός της γλώσσας.

Ας πάρουμε ως παράδειγμα *το ατίθασο άλογο*. Το τραγούδι λέει:

«Το ατίθασο το άλογο θέλει να τρέχει μόνο του, στα δάση, στα βουνά»

Με βάση το τραγούδι δημιουργούμε ένα επικοινωνιακό διάλογο

π.χ. *Πώς σε λένε;*

Με λένε ατίθασο άλογο.

Και εσένα;

Εμένα με λένε Τομ.

Πού τρέχεις;

Τρέχω στα δάση, τα βουνά. κ.λπ.

Μια βιωματική προσέγγιση

Έχεις άλογο;

Ναι, έχω. / Όχι δεν έχω.

κλπ.

Ανάπτυξη θέματος με θέμα το άλογο

Τι είναι; Είναι ζώο. Έχει 2 μάτια, 4 πόδια, μια ουρά κλπ.

Επίσης τα τραγούδια είναι πρόκληση για κινητικές δραστηριότητες στο ρυθμό του τραγουδιού.

Μετά το πρώτο επίπεδο το παιδί πλέον είναι έτοιμο να προσεγγίσει το δεύτερο επίπεδο της σειράς **Μικρός Αστερίας**, το οποίο αποτελείται από το ακόλουθο εκπαιδευτικό υλικό:

1. Βιβλίο: Μικρός Αστερίας
2. Τετράδια με 212 προτάσεις για χρωμάτισμα
3. Καρτέλες ανάγνωσης (για την τάξη)
4. Αφίσες για την τάξη

Το παιχνίδι καρτών και τα τραγούδια χρησιμοποιούνται και σ' αυτό το επίπεδο, ως βοηθήματα του βασικού υλικού.

Εκπαιδευτικός στόχος του υλικού του β' επιπέδου είναι η ανάπτυξη των δεξιοτήτων Ανάγνωσης και Γραφής παράλληλα με την ανάπτυξη 52 βασικών επικοινωνιακών πράξεων λόγου με ένα λεξιλόγιο που καλύπτει 600 λέξεις.

Με τις λέξεις των 38 τραγουδιών και τις προεκτάσεις του λεξιλογίου τους για την ύλη του **Μικρού Αστερία** Α' και Β' επιπέδου έχει καλυφθεί ένα λεξιλόγιο 1800 λέξεων περίπου.

Προσεγγίζοντας τώρα την ύλη του Β' επιπέδου, θα ήθελα να αναφερθώ πρώτα στη σειρά με την οποία παρουσιάζονται τα γράμματα στο βιβλίο **Μικρός Αστερίας**.

Η βασική ύλη του **Μικρού Αστερία** χωρίζεται σε 11 κεφάλαια βάσει της σειράς παρουσίασης των γραμμάτων της ελληνικής αλφαβήτου.

Η επιλογή των γραμμάτων, ως προς τη σειρά με την οποία παρουσιάζονται, στηρίχτηκε στη συχνότητα των λέξεων του βασικού λεξιλογίου, στις οποίες εμπεριέχονται τα γράμματα αυτά. Με βάση αυτές τις λέξεις δημιουργήθηκαν στο **Μικρό Αστερία** οι προτάσεις και στη συνέχεια οι επικοινωνιακές δραστηριότητες λόγου.

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται καθαρά η σειρά με την οποία παρουσιάζονται τα γράμματα και οι συνδυασμοί φωνηέντων και συμφώνων.

Τα φωνήεντα και οι δίφθογγοι παρουσιάζονται στην αρχή και στη συνέχεια τα σύμφωνα και οι συνδυασμοί τους.

Κεφάλαιο 1: **Ι ι, Ο ο, Α α**

Κεφάλαιο 2: **Ε ε, Η η, Υ υ, Ω ω**

Κεφάλαιο 3: **ΟΙ οι, ΑΙ αι, ΕΙ ει, ΟΥ ου**

Κεφάλαιο 4: **Λ λ, Μ μ, Τ τ**

Κεφάλαιο 5: **Σ σ ς, Ρ ρ**

Κεφάλαιο 6: **Ζ ζ, Ν ν, Π π**

Κεφάλαιο 7: **ΜΠ μπ, ΝΤ ντ, ΤΖ τζ, ΤΣ τσ**

Κεφάλαιο 8: **Κ κ, Ξ ξ, Χ χ**

Κεφάλαιο 9: **Γ γ, Δ δ, Ψ ψ, Θ θ**

Κεφάλαιο 10: **ΓΓ γγ, ΓΚ γκ**

Κεφάλαιο 11: **Β β, Φ φ**

ΑΥ (=αβ), ΑΥ (=αφ), ΕΥ (=εφ)

Έτσι λοιπόν στο τέλος του 5^{ου} κεφαλαίου τα παιδιά έχουν διδαχθεί τα 7 φωνήεντα, τις 4 δίφθογγους και 5 σύμφωνα: το **λ**, το **μ**, το **τ**, το **σ** και το **ρ**. Μετά από ποικίλες ασκήσεις επεξεργασίας γραμμάτων, συλλαβών και λέξεων η ενότητα 5 καταλήγει στο κεφαλαίο Ξέρω να διαβάζω στο οποίο τα παιδιά είναι ικανά πλέον να αναγνώσουν το κείμενο που δημιουργήθηκε βάσει των γραμμάτων που έχουν διδαχθεί.

Παράλληλα από το 1^ο έως το 5^ο κεφάλαιο έχουν καλυφθεί 8 διαφορετικές επικοινωνιακές πράξεις λόγου όπως π.χ. Αυτοπαρουσιάζομαι: *Είμαι ο Μίμης* ή δηλώνω την ταυτότητα κάποιου φίλου: *Είσαι η Ρούλα* ή ρωτάω και απαντάω σχετικά με την προτίμηση μου για κάποιο φαγητό π.χ. *Σου αρέσει η σαλάτα; Μου αρέσει πολύ.* κλπ.

Μετά το τέλος του 6^{ου} κεφαλαίου και την επεξεργασία των γραμμάτων **Ζήτα, Νι, Πι**, φτάνουμε στο κεφάλαιο Ξέρω να διαβάζω σελ. 45 όπου έχουν

προσθεθεί νέες επικοινωνιακές πράξεις λόγου σχετικά με τον τόπο κατοικίας π.χ. *Πού μένεις; Μένω στην πόλη.*

Επίσης: Σχετικά με τον προορισμό: *Πού πάει; Πάει στο σπίτι της.* κλπ.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, σταδιακά και μεθοδικά δομείται η ύλη του βασικού βιβλίου του μαθητή, το οποίο καταλήγει στην πλήρη γνώση του ελληνικού αλφαβήτου παράλληλα με την κατάκτηση των δεξιοτήτων γραφής και ανάγνωσης μέσα από 52 επικοινωνιακές δραστηριότητες, στις οποίες εμπεριέχεται ένα λεξιλόγιο 600 λέξεων.

Το λεξιλόγιο αυτό βρίσκεται στο τέλος του βιβλίου αλφαβητικά και θεματικά.

Έτσι λοιπόν διακρίνουμε ομαδοποιημένες τις λέξεις κατά θέματα όπως π.χ. Τα χρώματα, τα ρούχα, η φύση, τα πράγματα της τάξης, τα έπιπλα, η οικογένεια, τα φαγητά, τα γλυκά, τα ποτά, τα φρούτα και τα λαχανικά, τα μεταφορικά μέσα και άλλα πολλά.

Η ομαδοποίηση αυτή είναι ένα πολύτιμο εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού για επαναλήψεις της διδαχθείσας ύλης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο **Μικρό Αστερία** έχει τηρηθεί αυστηρά η εξής αρχή: οι λέξεις, οι προτάσεις, τα κείμενα και οι διάλογοι κάθε ενότητας να εμπεριέχουν μόνο τα γράμματα που έχουν παρουσιαστεί και διδαχθεί. Αυτό σε πολλές περιπτώσεις βεβαίως αποβαίνει εις βάρος του αυθόρμητου προφορικού λόγου. π.χ. στο κεφάλαιο 5.4 (σελ. 26) έχουμε τον επικοινωνιακό μικρό διάλογο: - *Τιμή, σου αρέσει η σαλάτα; Μέτα, μου αρέσει η σαλάτα.*

Η αυθόρμητη απάντηση θα έπρεπε να ήταν: - *Ναι, μου αρέσει η σαλάτα.*

Επειδή όμως το γράμμα **Ν** (Ναι) δε έχει ακόμα διδαχθεί, δεν παρουσιάζεται γραπτώς στο βιβλίο.

Ένα δεύτερο σημείο που αξίζει να τονιστεί είναι το ότι η Ανάγνωση επιτυγχάνεται παράλληλα με τη Γραφή. Ό, τι διαβάζει το παιδί, το γράφει και ό, τι γράφει, το διαβάζει.

Η Γραφή επιτυγχάνεται κατ' αρχήν με ασκήσεις απλές (περίγραμμα και χρωματισμούς γραμμάτων), γραφή ανάμεσα σε καθορισμένα διαστήματα και στη συνέχεια ελεύθερη αντιγραφή συλλαβών, λέξεων, και προτάσεων, καθώς και συμπλήρωση κενών με τα υπό εκμάθηση γράμματα. Ασκήσεις

παρατηρητικότητα, σύγκρισης, επιλογής συμπεριλαμβάνονται στο υλικό του βιβλίου.

Να σημειωθεί ιδιαιτέρως ότι όσον αφορά τη γραμματική και ιδίως τα ρήματα, έχει χρησιμοποιηθεί μόνο ο Ενεστώτας, σε ελάχιστα σημεία ο Αόριστος π.χ. ρ. είμαι (ήταν) και ο Μέλλοντας ρ. είμαι (θα είναι) και σε ορισμένα ρήματα η Υποτακτική Αορίστου.

Επίσης ο πληθυντικός των ονομάτων απαντάται ελάχιστα: π.χ. *τα μήλα, τα παπούτσια, οι μπότες, τα μάτια, τα μαλλιά.*

Βεβαίως προφορικά στην τάξη, ο διδάσκων μπορεί να χρησιμοποιήσει στον αυθόρμητο και αυθεντικό λόγο πολλά άλλα γραμματικά φαινόμενα.

Ένα πολύ σημαντικό συμπλήρωμα της ύλης του Β' επιπέδου είναι **Οι προτάσεις για χρωμάτισμα**. Είναι επιλεγμένες μέσα από την ύλη του βιβλίου **Μικρός Αστερίας** και αποτελούν συμπληρωματικό υλικό του. Είναι ένα χρησιμότερο εργαλείο για τον διδάσκοντα, ο οποίος προτείνοντας διάφορους τρόπους χρωματίσματος μπορεί να δώσει έμφαση στα νέα γράμματα, στο χωρισμό λέξεων σε συλλαβές ή να τονίσει ένα γραμματικό φαινόμενο.

Οι προτάσεις αυτές υπάρχουν σε καρτέλες σε μεγέθυνση για χρήση στην τάξη. Έτσι το παιδί τις βλέπει στο βιβλίο, τις χρωματίζει στο τετράδιο και τις βλέπει επίσης σε μεγέθυνση κολλημένες στον πίνακα έτσι ώστε αβίαστα και ακούραστα να γίνονται κτήμα του.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να τονίσω ότι το χρώμα, το έξυπνο χιουμοριστικό σκίτσο του Θανάση Δήμου, το ποιοτικό τραγούδι, η συνέπεια, η ευμέθοδη ύλη αποτελούν ένα υλικό με το οποίο το παιδί μαθαίνει παίζοντας και τραγουδώντας και είναι πανέτοιμο να προσεγγίσει το υλικό Αστερίας που αποτελεί συνέχεια του Μικρού Αστερία και έχει 4 επίπεδα καλύπτοντας έτσι ένα λεξιλόγιο 6.500 λέξεων.